

הן הובא לפני כ' תשובות להלכה
מש"כ הרה"ג ר' אברהם אליעזר קוויאט שליט"א
וש"כ הרה"ג ר' חיים פנחס מולר שליט"א
ולדעתם לא מהני ג' המחיצות המקיפין שכונתינו לענין רה"י מה"ת.
גם העירו כמה הערות על הבירור להלכה שנדפס בשמי,
וחזרתי עוה"פ פרק זה ומשנה זה, והגני להעלות על הכתב
מה שהעלתי במצודתי בס"ד.

בענין האיך קיי"ל להלכה בענין אתי רבים ומבטלי מחיצתא [א"ר ומ"מ]

קיי"ל כרבנן דמחיצה גמורה העשויה בידי אדם לא א"ר ומבטלי מחיצתא, כ"כ מג"א סק"ל ומ', וכן נקט הבי"א עמוד מ"ב בשיטת מג"א, והודה לו המשכנ"י דזהו משמעות מג"א, וכ"כ הרב בשו"ע שלו סי' שס"ג סמ"ב ומ"ד ובסי' שמ"ה סי"א (לענין פסי ביראות) ובקו"א סי' שמ"ה. וח"ס סי' פ"ט ובי"א סי' כ"ו, וחכ"צ סי' ה' ול"ז ושו"ת יעב"ץ סי' ז'. מיהו הבית מאיר והביאור הלכה בסי' שס"ד נטו מכל אחרונים הנ"ל וס"ל דדיעה א' שבמחבר ס"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא, ומן הנכון לבאר שורש הפלוגתא בזה.

והנה כת"ה כתב דהמחבר הביא הא דר' יוחנן, ובוודאי אין בוונתך דהביא דין דרבי יוחנן דירושלים אע"ג דיש לה שם ד' מחיצות בעי דלתות, אלא כוונתך דסתם הדברים דרה"ר בעי דלתות, ולא הביא הדין דעומ"ר ושם ד' מחיצות מהני לגדור, וכיון דלא כתבו ש"מ דבכל גוונא בעי דלתות, והמעין דברי הראשונים בסוגיא יראה ויבין דמוכרח בדעת הטו' דקיי"ל כחכמים דלא א"ר ומ"מ וכדעת רוב האחרונים וכמו שאבאר בס"ד.

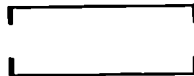
הנה מסקנת הסוגיא כ"ב א' דפסי ביראות לר"י לא מהני ברה"ר דא"ר ומ"מ, ולחכמים מהני כיון דאיכא שם ד' מחיצות, וב' מחיצות ולו"ק לר"י מהני ברה"ר דאיכא שתי מחיצות מעלייתא ולחכמים לא מהני הואיל וליכא שם ד' מחיצות, וקאמר בסוגיא דרבי יוחנן דמחייב בירושלים בלי דלתות ס"ל כרבי יהודא גבי פסין, (וירושלים היה גדור במחיצות דהוה עלה שם ד' מחיצות) והקשו התוס' ד"ה חייבין (וביתר ביאור בתוס' רבינו פרץ) דהא רבי יוחנן ס"ל כר"י ובאיכא שתי מחיצות מעלייתא מהני אפי' ברה"ר. ותירצו דאיירי לעומד באמצע הפילוש ודמי לגדור במחיצת פסין דליכא שתי מחיצות מעלייתא (ויתבאר תירוצם להלן בס"ד) וכ"כ התוס'

ו' ב' דרבי יוחנן קם בשיטת רב יהודא, וכ"כ הרז"ה ולמדנו מדבריהם דכזה

דאיכא שני מחיצות מעלייתא ושם ד' מחיצות מהני לכו"ע. עוד למדנו מדבריהם דלמ"ד ב' מחיצות מה"ת מהני ב' מחיצות מעלייתא ברה"ר ופסין לא מהני, ולמ"ד ג' מחיצות מה"ת לא מהני ב' מחיצות ולו"ק ומהני פסין, וכ"כ בשו"ת בי"א דף ל"ט ב'.

והרמב"ן במלחמות נטה מדעת הרז"ה והתוס' וס"ל דאיכא ב' נידונים בסוגיין א' אי בעי ב' מחיצות מה"ת אי' ג' ר"י ס"ל דמהני ב' ומש"ה מהני שני מחיצות מעלייתא דהא אין בהם בקיעה, וחכמים ס"ל דבעי ג', ומחיצה גרועה א"ר ומ"מ לכו"ע ומש"ה לא מהני לו"ק וה"ה צו"ה עיין תוס' ו' ב' ב' אי א"ר ומבטלי מחיצא במחיצות גמורות וגדר הדין כמ"ש הריטב"א כ"ב א' שמפילין המחיצות ע"י הבקיעה, וכ"ה ברמב"ן דהבקיעה במקום המחיצה מפסיק כח המחיצה דאיכא על מקום הפרוץ, וחכמים ס"ל דלא א"ר ומבטלי מחיצתא, ור"י ס"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא, ובנידון א' ס"ל לרבי יוחנן כחכמים ובנידון ב' ס"ל לרבי יוחנן כרבי יהודה ומש"ה כזה

אע"ג דמהני לחכמים ולר"י לא מהני לרבי יוחנן, והתוס' ודעימי' נדו מפי' הרמב"ן וס"ל דאין כאן ב' נידונים, ואין תחילת הנידון בבקיעת הרבים הפורצת המחיצה, אלא עיקר הנידון בכוחן של מחיצות, האין נמסרה הילכתא דמחיצות, ולכו"ע מחיצתא מעלייתא גודר רה"ר, ומחיצות גרועות אינן גודרות רה"ר, דהרי נמסרה הלכתא דפסי ביראות חשיב רה"י, וב' מחיצות ולו"ק הוה רה"י, והנידון הוא איזה רה"י מהנך תרתי חשיב מיגדר טפי, וחכמים דס"ל ג' מחיצות מה"ת, ס"ל דאי איכא שם מחיצה גמורה בכל רוח גודר טפי, דכיון דהסתימה גמורה ב' מחיצות מן הצד אינן גודרות רוח ג' וד', מסתבר דמחיצות פסין עדיפא דהוה מחיצות גמורות מכל רוח ומש"ה גודרות אפי' בפרוץ מרובה על העומד, וב' מחיצות ולו"ק חשיבא מחיצות גרועות דלו"ק מחיצה גרועה הוא ולא חשיב רה"י שבכוחו להגדיר רה"ר, ור"י ס"ל דב' מחיצות מה"ת ולמדנו מזה דמחיצה הסותם לגמרי מב' רוחות כוחו יפה ממחיצת פסין דבעי אמה לכל רוח, ומוכרע מהא דמהני שתי מחיצות מה"ת דהוה מחיצתא מעלייתא ממחיצות פסין. ומחיצות דיש בהם פירצות חשיבי מחיצות גרועות, ולא חשיב רה"י שבכוחו להגדיר רה"ר, ומש"ה ס"ל להתוס' דרבי יוחנן כרבי יהודא בין לקולא ובין לחומרא ומהני לדידיה ב' מחיצות ולו"ק לרה"ר, ולא אישתמיט לשום תנא דנמסרה הילכתא דאין שום

מחיצה גודר רה"ר, ולא שייך למימר דבהא קיי"ל כחכמים ובהא קיי"ל כרבי יהודא דאין כאן ב' נידונים (ועיין היטב באו"ז דמתרץ דרבי יוחנן קבלה מרבתי התנאים והוא שיטה שלישית של תנא דו"ק היטב בדבריו שם).

והנה הסוגיא ו' ב' צ"ע לכו"ע דהא עיקר הנידון לרבנן דאמרי אין מערבין רה"ר בכך, ומפורש בסוגיא כ"ב א' דהנך רבנן ס"ל דפסין מהני, דלא כר' יוחנן, והיאך מסיק דהנך רבנן קמו בשיטת ר' יוחנן, וכל הראשונים נתקשו בביאור הסוגיא. אמנם פליגי הראשונים בביאור הסוגיא, ויסוד פלוגתייהו הוא ביסודות שנתבאר לעיל ונסדר השיטות בס"ד.

(א) דעת התוס' דאף דר' יוחנן איירי בשם ד' מחיצות (עומד באמצע הפילוש) מ"מ יש ללמוד דה"ה לרבנן בשתי מחיצות, דלמדנו מר' יוחנן דכל גידור דלא מהני ברה"ר בעי דלתות ננעלות, דו"ק דבריהם ד"ה והאמר.

(ב) דעת הרשב"א בחידושו דאין כוונת הסוגיא לרבנן, דלדידהו וודאי מהני צו"ה לחודיה דחשיב כשם ד' מחיצות כפסי ביראות, ומאי דקאמר וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא כוונת הסוגיא על ברייתא ד"ו א' דהך ברייתא נוחא לר' יוחנן (והתוס' לא ס"ל כהרשב"א לגמ' דאיירי בגידור דמהני אפי' לר' יוחנן) ומסתבר לר' ולדעתם לרבנן לא מהני צו"ה ודמי ללו"ק ומש"ה בעי דלתות, ולדעת התוס' אי אפשר ליישב כדעת הרשב"א דהא לא איירי ר' יוחנן אלא בגוונא דעומד באמצע הפילוש הא בב' מחיצות מהני לר' יוחנן לו"ק וכנ"ל באריכות) והרשב"א דס"ל מסברא דצו"ה חשיב כפסי ביראות הניח סוגיין לדעת התוס' בצע"ג עיין לק' כ"ב א'.

(ג) דעת הריטב"א לק' כ"ב א' דצו"ה מחיצה גרועה הוא ודמי ללו"ק ולא הוי כפסין, וכן הוא דעת הר"ן בסוגיין, גם הרמב"ן בהשיגו על הר"ז"ה ל"ק כ"ב א' דס"ל כתוס' בפ"י סוגיין, ולפ"ז מוכרע דצו"ה גרע מפסין לא השיג על זה, ומשמע דס"ל דגרע מפסין, ולפ"ז כוונת הסוגיא דלרבנן בעי דלתות היכא דליכא שם ד' מחיצות, וזה נלמד מרבי יוחנן דכל היכא דא"ר בעי דלתות, אמנם כתב הריטב"א כ"ב א' דמשמעות הסוגיא דקיי"ל כר' יוחנן וכוונתו נראה דכיון דרבי יוחנן ס"ל דבעי דלתות אפי' בעומ"ר ושם ד' מחיצות סתימת הסוגיא משמע דלא בעי דלתות רק לסתום ביטול המחיצה דצו"ה אלא בעי גם דלת לסתום ביטול המחיצה דעומ"ר ופסין, דהא הך מחיצות היה בירושלים ואין שום רמז בסוגיין דלא קיי"ל בהא כרבי יוחנן דאף דרבנן איירי מצו"ה ולו"ק מ"מ הא לא מבואר

בסוגיין כאן דפסין מהני לרבנן וא"כ הסתימה כאן מורה דמתוקם הק' ברייתא כרבי יוחנן דבעי דלתות בכל גוונא, מה שאין כן לדעת התוס' הא מוכרח מעצמו דאין כוונת הסוגיא דקיי"ל כרבי יוחנן, דהא רבי יוחנן קם בשיטת ר"י ולא בעי לרה"ר דלתות וסגי בשני בשני מחיצות מעלייתא, והנידון בסוגיין הוא לדעת חכמים, ופשוט.

והרי"ף כתב והני מילי מבואות המפולשין לרה"ר הוא דסגי להו בצו"ה מכאן ולו"ק מכאן אבל ברה"ר גופא לא מערבין אלא בדלתות מכאן ומכאן והוא דננעלות בלילה דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא וכו' דאלמא כל שאין דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר עכ"ל. וכתב הרמב"ן במלחמות וכן דעת רבינו הגדול שכתבה לדרכי יוחנן בהלכות, וכוונות הרמב"ן דאי כרז"ה דס"ל כתוס' אף דבגמ' מתיישב פירושו כמ"ש התוס', מ"מ לא הוה ליה להרי"ף להביאה בהלכות דהוה ליה לכתוב דבעי דלתות, והא אין שום חידוש דינא בדרכי יוחנן אלא מוכרח דהעתיקה לדינא ולמדנו מדרכי יוחנן דבעי דלתות אפי' בעומ"ר, וכנ"ל דהך סוגיא יש בה ב' חלוקות.

מיהו הטור ברמזיו ובספר הטור קיצר והעתיק רק חלוקה הא' דינא דרבנן אין מערבין רה"ר בכך ואיירי בגוונא דרישא ס"א במחבר דמבוי מפולש בעי צו"ה ולו"ק ורה"ר אין מערבין בכך, וצ"ע אמאי השמיט דינא דרבי יוחנן והא כל דין המובא ברי"ף וגמ' מן הראוי להעתיק ודינא רבתא אשמעונן רבי יוחנן ומניה יליף סוגיין כ"ב א' דרבי יוחנן פליג אדין דפסין.

אלא על כרחך הטור שהיה בקי בדעת אביו הרא"ש וכמ"ש בשלטי גבורים בבא בתרא ל"ה ב' דמן הטור יש ללמוד מה היה דעת אביו הרא"ש שהיה בקי מאוד בלשונו, הכריע דס"ל כדעת התוס' והרז"ה וכן הוא בתוס' הרא"ש דרבי יוחנן כרבי יהודא ס"ל ואין כוונת הסוגיא אלא ללמוד דהיכא דא"ר ומ"מ בעי דלתות ומש"ה העתיק הרא"ש הא דרבי יוחנן ומש"ה פסק דרק צו"ה דמחיצה גרועה הוא בעי דלתות. ולק"מ אמאי לא הביא דעומ"ר מהני לגדור דלא כרבי יוחנן, דהא העתיק הדינים כפי מאי דס"ל לתוס' והרז"ה ולדעתם אין זה דעת רבי יוחנן, ואין בזה נידון בגמ' כלל ומהני לכו"ע, ומה שלא העתיק דמהני לגדור אפי' בליכא שתי מחיצתא מעליתא בעומד באמצע הפילוש, משום דכיון דפסק דב' מחיצות בעי דלתות וג' מחיצות בעי מה"ת א"כ ש"מ דאין שום מעלה בשני מחיצתא מעליתא, ועומד באמצע הפילוש בשם ד' מחיצות לא בעי דלתות דהא לדעת התוס' חד פלוגתא הוא ואי הא לא קיימא הוא, ולא איצטריך לכתוב דינים דתליא בפלוגתא דב' מחיצות דאורייתא אי ג' מחיצות דאורייתא, הואיל וכבר נפסק דג' מחיצות דאורייתא.

קיצור העולה הטור ומחבר שסתמו דמחיצה גרועה לא מהני ובעי דלתות וזהו דין דס"ל לרבנן אין מערבין רה"ר בכך, ותו לא, ש"מ דמחיצה גמורה סותם ולא א"ר ומטלי מחיצה וכחכמים דפסין, ולפי כללי הפסק הא דס"ל להטור הוא דעת הרא"ש וכנ"ל משלטי גבורים א"כ הוכרע ע"י ב' עמודים הרמב"ם והרא"ש דקיי"ל לא א"ר ומבטלי מחיצתא, וזה מכריע הפסק וכמ"ש הבי"ה בהקדמה, וזהו יסוד ושורש רוב האחרונים במסקנת הפסק.

אמנם הבית מאיר והביאור הלכה נטו מכל הנ"ל וס"ל דצו"ה הוה עלה שם ד' מחיצות וכדעת הרשב"א וכמ"ש הביאור הלכה בד"ה והוא דדין דצו"ה תליא בפלוגתא דחכמים ור"י, וא"כ הכריע הטור דאע"ג דבס"א גבי מבוי מפולש מהני צו"ה, מ"מ ברה"ר א"ר ומ"מ כרבי יוחנן, והביא הדין דרבי יוחנן, וא"כ הוכרע לפי דעה ראשונה דקיי"ל א"ר, אמנם דעת התוס' ורז"ה וריטב"א ור"ן דלא כהרשב"א וקיי"ל כרובא דרבנותא דצו"ה מחיצה גרועה הוא ואזלי כל האחרונים כדעתם והוכרע הדין דקיי"ל לא א"ר ומבטלי מחיצה גמורה (וזהו עומק דברי החזו"א סי' י' סק"י למעיין בדבריו דכל הנידון לענין קביעת הדין דא"ר תליא בדין דצו"ה).

ומה שלא הביא הטור דין דפסי ביראות לק"מ דהטור השמיט לגמרי דין דפסי ביראות משום דלא שכיח עיין ביאור הגר"א סי' תר"מ ס"ז מש"כ בזה.

למאי דקיי"ל לא א"ר ומ"מ אי סגי בג' מחיצות

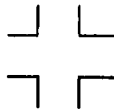
דעת כת"ה דאפי' למ"ד לא א"ר ומ"מ, מ"מ בעי ד' מחיצות ומביא כן בשם הבית אפרים, ואינו נכון כלל ולא כתב הבי"א (דף נב ב') לענין ירושלים דחשיב רה"ר אחרי שנפרצו בה פירצות אלא אי נפרצה דרומית מזרחית וצפונית מערבית דבכה"ג הואיל ופירצה בקרן זוית מה"ת וחשיב כנתחלק המחיצות (עיין מש"כ דף נ"ג) וליכא אלא ב' מחיצות, אבל באיכא ג' מחיצות בלא פירצה בקרן זוית כתב להדיא דמהני בדף מ"ג לענין חצר עיי"ש וכ"כ בסוף התשובה דף מ"ט ע"ב דסגי בג' מחיצות, גם מה שהעתיק מאבנ"ז בשם אבן העזר הוא העתקה משובשת דלהדיא כתב האבן העזר דמהני ג' מחיצות גמורות ורק בשם מחיצות מחיצת פסין ומחיצת צו"ה בעי ד' מחיצות דו"ק היטב בדבריו שם. וכן האבני נזר איירי התם היכי דמחיצה ג' הוה צורת הפתח והוא שם מחיצה ומשו"ה בעי ד' עיי"ש היטב.

ומה שכתב כת"ה דלא סמכו על החזו"א משום דלא הי' ד' מחיצות, לא כן כתב האג"מ אלא משום שאין גוף הפילוש נגדר וכמו שהארכנו בביאור דבריו אבל מחיצות המקיפין כל המקום ונעשה גדור במציאות

מהני לכו"ע. (ותימה לי על כת"ה שהעמיד דעתו נגד החזו"א והאג"מ בלי שום תנא דמסייע. ומה שמציין להר"י שטייף אינו נכון.) ובאמת דברי האג"מ צ"ע דאין שום ראייה מהמ"ב נגד החזו"א, דהא דלא ס"ל להמ"ב היתר המרווח של החזו"א הוא משום דס"ל כדעת הבית מאיר דקיי"ל לא"ר ומ"מ, אבל למאי דקיי"ל כרובא דרבנותאה דקיי"ל לא"ר ומ"מ (וכן ס"ל להאג"מ) דילמא מהני עומ"ר אפי' היכא דאין נגדר גוף הפילוש, וצ"ע. ומ"מ לענין מעשה בנידון דידן מהני אפי' להאג"מ דהא נגדר הפילוש ע"י המחיצות וכנ"ל.

**למ"ד א"ר ומ"מ ואיכא ג' מחיצות שלימות ובוקעין הרבים
אחרי המחיצות אי נופלות כל המחיצות אפי' כנגד העומד**

כת"ה מגלה סודות עמוקים (לשון כת"ה) בביאור דעת הרמב"ן, אפי' אי נכונים הם עדיין אין שום ראייה להנידון, דלפי"ד כת"ה כוונת הרמב"ן דכל עומד באמצע הפילוש דמי לשני מחיצות מעלייתא ולא לפסין, ולפי"ז דוקא כזה

מהני להרמב"ן אמנם מנא ליה לכת"ה דבפסין א"ר משום דנופל לגמרי, ומה משמע ברמב"ן יותר ממה שמשמע בגמ'

אמנם לפי האמת הך סוד אינו נכון כלל, וגלוי ברמב"ן דלא כדברי כת"ה, דהרי כותב אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה כזה

אע"פ שיש באמצען פירצה שהרבים בוקעין בו שתי וערב א"א לשתי המחיצות להתבטל וכו' עיי"ש. ומבואר דאפי' אי הבקיעה במחיצות הגודרות, וכבקיעה דמחיצת הפסין לא א"ר ומ"מ והרי הסתר צריך להיות כבגלוי.

והחילוק שמחלק הרמב"ן בין מחיצות הפסין לציור הנ"ל, הוא דבפסין אי אין מאריכות וסותמות ליכא שום מחיצה וכמ"ש חזו"א סי' ק"ז סק"ג, ומש"ה הואיל והבקיעה דרבים מפסיק לא חשיב מחיצה, משא"כ בציור הנ"ל דהא חשיב רה"י בלי סתימת הפירצות וא"כ בתחילה חשיב כגדור נגד העומד, דהא לא הוה פרוץ מרובה על העומד כפסי בראות וכמ"ש הרמב"ן לגבי חצר, ואח"כ חשיב גם הפרוץ כגדור דהא גרור בב' המבואות וכמ"ש חזו"א שם, אלא דבפלטיא עלה ונסתפק, וכבר מצינו הך

חידוש דפלטאי ברמב"ן לק' נ"ט א' אפי' בגרוד בב' מחיצות, דהפלטאי מבטל צידוף ב' המחיצות (וכבר עמד המגיה שם ס"ק דע"ד, ועיין בשו"ת בית אפרים דף מ"ב ע"ב ד"ה ומ"ש) ולפי"ז כזה

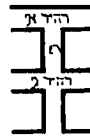
לרבי יוחנן למסקנת הרמב"ן כנגד הגרוד ווראי דחשיב מחיצה דהא לא גרע כנגד הגרוד מצד ה"ל לרבי יהודא ולא אתי רבים נגד הגרוד, אלא דכנגד הפרוץ הואיל וא"ר הוה כפרוץ במילואו והא ליכא אלא ב' דה"י מן הצד ואינו גורד למ"ד ג' מחיצות מה"ת וזהו שהרגיש הרמב"ן פרוץ במילואן במקום פתחים, דו"ק.

והמעין יראה דפלוגתא דרמב"ן ותוס' בעומד באמצע הפילוש (היכא דליכא פלטאי) תליא בפלוגתייהו דפליגי ביסוד דינא דא"ד ומ"מ דנתבאר לעיל, דלדעת הרמב"ן הא דקאמר בגמ' דבשני מחיצות מעלייתא לר"י דלא א"ר הוא משום דכיון דלא בקעי בה אמאי יפלו וכמ"ש הריטב"א, ומש"ה כזה

אע"ג דבקעי רכים במחיצות הצדדיות של העומד באמצע הפילוש מ"מ כיון דאינו נופל דהא נשאר בדין דה"י ע"י מחיצות הצדדיות הגודרין אותו שפיר גורד הך אויך דה"י להעומד באמצע הפילוש, והתוס' ס"ל דהא דקאמר בגמ' דשני מחיצות מעלייתא לר"י לא א"ר הוא משום המעלייתא דאית להך מחיצה הואיל וסותם וגורד לגמרי משא"כ פסין גורד במחיצות גרועות וא"כ העומד באמצע הפילוש הרי אינו גורד אלא במחיצות גרועות הואיל ושום צד אינו סתום לגמרי והך גידור גרוע אינו גורד דה"ר לדעת ר"י.

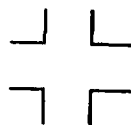
ועיין חזו"א סי' מ"ג דכזה

לפי מה דקיי"ל לא א"ר מ"מ מהני העומ"ר לגדור גם א' וג' דמקודם נעשה כל ב' רה"י ואח"כ נגדר א' וג' ע"י אויר רה"י ואף שכתבו התוס' דעומד באמצע הפילוש לא מהני לר"י היינו לר"י אבל הכא לרבנן מהני, וראיתי לחכ"א שליט"א שהקשה דילמא אויר רה"י דמי לצו"ה, והחילוק מבואר דהגריעות לר"י לדעת התוס' הוא מחיצה שאינו גודר במציאות, והעומד באמצע הפילוש אין לו סתימה מב' רוחות ודמי לפסי ביראות, משא"כ לרבנן הגריעות הוא בדין המחיצה דל"ק וצו"ה מחיצה גרועה הוא ורשות הגדור בעומ"ר יש לאויר כל המעלות של המחיצה הגודרת דו"ק בזה.

ואיני מבין מ"ש כת"ה דמתוס' מוכח דכל המחיצה נופל והא כתבו דהך דינא אינה אלא לעומד באמצע הפילוש, גם ברז"ה לענין ירושלים כתב המשכנ"י דכוונתו לעומד באמצע הפילוש, ולענין חצר כוונת הרז"ה כפרוץ מרובה על העומד וכפסי ביראות.

וזה מוכרח בדעת הרז"ה דכי גרע נגד העומד
כזה

מכזה

דהא כל שתי מחיצתא מעלייתא מהני לרבי יהודא, דו"ק. ולא שייך מש"כ כת"ה דכל שהרבים פולשים דרך המחיצה בטל כל כח המחיצה, דהא לר"י כל שתי מחיצות מעלייתא מהני, ואמאי יגרע נגד העומד, היכא דאיכא פילוש דשתי וערב. ומוכרח כנ"ל ברז"ה ופשוט.

ומה שהקשה הרמב"ן נראה דכוונת הקושיא דמשמע כל אורך הסרטיא חייב עלה משום רה"ר א"נ י"ל דלא משמע לי' דאיירי דוקא בפלטיא דבסרטיא דעת הרמב"ן דנגדר ע"י ב' מבואות הצדדיות ב' רשותי היחיד, א"נ י"ל דפלטיא הגדור מד' רה"י לא חשיב רה"ר, ולא החמיר הרמב"ן אלא בפלטיא הגדור בב' מחיצות וכן משמע בחידושו נ"ט א', ועדיין צע"ב

כתבתי ביאור דברי הריטב"א בקצרה, וכת"ה נתקשה בביאור הדברים ואבאר דברי הריטב"א. עיקר דברי הריטב"א בא לבאר נקודת הסוגיא שנתחדש בדברי רבי יוחנן. ולדעת הריטב"א לק' רבי יוחנן ס"ל כחכמים דבעי ג' מחיצות וס"ל כר"י דא"ר ומ"מ, ולכאורה מוכח מזה דרבי יוחנן פליג על סברת רבי יהודא דשני מחיצות מעלייתא לא אמרינן א"ר ומ"מ, ומאי שנא פתח החייל מחמת מחיצות הצדדיות מפתח החייל מחמת עומ"ר, ובפסין שאני דעיקר הדין הואיל ומאריך וסותם והבקיעה מפסיק ועיין ג"כ רש"י סוכה ז' ב', אבל עומ"ר דומה למחיצה מעליתא ומש"ה מחלק הריטב"א דענינו של עומ"ר הוא גידור רוב רוח הפרוץ וע"י זה חשיב המיעוט כגדור, וע"י הבקיעה דרבים בהך רוח (ואין המחיצה דהך רוח גופא גודר כלום להמיעוט) נידון הפרוץ כרוח בפנ"ע והעומ"ר כמחיצה צדדית, ומש"ה חשיב כפרוץ במילואו.

וזהו כוונת הריטב"א שהאריך דאין כוונת הסוגיא לחלוק על סברת ר"י וצו"ד מחיצות הצדדיות נמי אינן גודרות והבקיעה מבטל שם פתח, אלא כוונת הסוגיא למ"ד דבעי ג' מחיצות ובעי גידור מקצת רוח ג', הבקיעה שובר הרוח לב', ואין קשר להפרוץ עם העומד וזהו עומק דברי הרמב"ן פרוצים במילואם במקום פתחים, אבל לר"י שפיר מהני דהא לא בעי שהפתח יהיה חד מציאות והמשך עם הגידור, דו"ק. מיהו כל הנידון למקום הפרוץ דבלי נפילת הגידור שגודר העומד מיעוט הפרוץ אין ביטול מחיצות ודמי לשני מחיצות מעלייתא, אבל לגבי מקום הגידור אין העומד נופל כלל.

(והך סברא דהפתח דחייל מחמת מחיצות הצדדיות אינו נתבטל אלא משום דהפתח יכול להיות מובדל ברוח בפנ"ע, ולא משום דקיל רוח ג' וד', ס"ל להבי"א ומש"ה למד דמהני פרוץ אפי' יותר מט"ז בשם ד' מחיצות מרוח ג' וד' לר"י, עיי"ש דף נ"ג וכן ס"ל לחזו"א ומש"ה למד לדין דין עומ"ר בג' מחיצות יותר מעשר מרוח ד', והקשו דהא רוח ד' לדין הוה כגדר הג' וד' לר"י, ולהנ"ל א"ש ואכמ"ל)

וכבר כתבתי שם דבשו"ת משנת רבי אהרן שלל לגמרי סברא זו ולא נתנו לנידון כלל וראוי להעתיק דברי החזו"א סי' ק"ח ס"ק י"ג אבל אין לנו להפליג בדברים שדברי הראשונים ז"ל ברור מלוליהן תמיד ולדרוש רמזים אין קץ.

וכן נקטו בפשיטות דרק נגד הפרוץ נופל הנוב"י בתשובה הנדפסת בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב והבית שלמה סי' מ"ט והוכיח שם הך דינא ממג"א סק"ל דכתב דבמקום שאין הספינות עוברות הוה מחיצה, עיי"ש.

מיהו יש לדחות קצת למה שכתבנו לקמן דאיירי לענין פירצת מבוי ודילמא חלוקין בדינם.

למ"ד א"ר ומ"מ וליכא בקיעה בפירצת המחיצות אי קיי"ל בכה"ג א"ר ומ"מ

והנה כתבתי דאפי' אי קיי"ל א"ר ומ"מ מכל מקום מחיצות שכונתינו מחיצות המה, דהפירצות הגדולות אין בהם בקיעת רבים, ובכה"ג אע"ג דיש בקיעת רבים תוך המחיצות לא א"ר ושכן משמע להדיא ברו"ה ובמלחמות ריש פרק עושין פסין וכן הוא כריטב"א כ"ב א' שבוקעין בהם דרך הפתחים. וכתבתי שאע"ג שבשו"ע הרב סי' שס"ג סמ"ד כתב לענין מחיצות בידי שמים וז"ל שמחיצות הנהר מבטלות אותן "בקיעות הרבים שבמבוי" שהואיל ואינן עשויות בידי אדם אינן חשובות מחיצה כל שך שלא תבטל אותן "בקיעת הרבים שבמבוי" עכ"ל. כל זה לענין מחיצות בידי שמים אבל לא לענין מחיצות העשויות בידי אדם למ"ד א"ר ומ"מ. והעיר הגר"פ שליט"א מאי שנא והא התוס' כתבו הך דינא לחכמים וה"ר לר"י.

ואבאר הדברים, התוס' כ"ב ב' הקשו לחכמים כל א"י תעשה רה"י ע"י סולמא דצור וכו', ותירצו וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה בולי האי ואפי' רבנן מודו דא"ר ומ"מ, ומג"א סק"ל ומ' העתיק דברי התוס' להלכה דאע"ג שאנן קיי"ל לא א"ר ומ"מ, מ"מ מחיצות העשויות ביד"ש קיי"ל דא"ר ומ"מ, ובחזו"א סי' מ"ג סק"א הקשה דהא לא שייך א"ר אלא כשהרבים בוקעים דרך הפירצות אבל רבים הסובבים ברחובות ושווקים לא מבטלי לעולם, וא"כ א"י סולמא דצור הוה ליה מחיצה מעלייתא, ונשאר בצ"ע. וברור דזה הי' מקור דברי הרב דהא משמע בתוס' אפי' אי ליכא בקיעה על המחיצות, והנה פשיטא ליה להאחרונים דהריטב"א והרמב"ן חולקין על התוס' וס"ל דבעי בקיעה במחיצות וכנ"ל.

והמעין יראה דאי קיי"ל כהרמב"ן ודעימיה וא"ר ומ"מ אפי' מחיצות העשויות בידי אדם, לא קיי"ל כדעת התוס' דבקיעה שלא במחיצה א"ר ומ"מ. דהא נתבאר לעיל דשורש הפלוגתא הוא דלדעת הרמב"ן יסוד ההילכתא הוא דרבים מפילין המחיצות ומש"ה ס"ל דרבי יוחנן ס"ל כר"י בחדא וכחכמים בחדא, ואי הך הוה ההילכתא הרי ברור דבעי בקיעה במחיצות דע"י זה נופלים המחיצות וכמ"ש הריטב"א, ולדעת התוס' יסוד ההילכתא הוא דמחיצות גרועות אינן גודרין רה"ר ומש"ה ס"ל דרבי יוחנן כרבי יהודה ולא קיי"ל כרבי יוחנן, ומש"ה חדשו דאפי' אי ליכא בקיעה בפירצת המחיצות א"ר דגדר הדין דמחיצות גרועות אינן גודרין רבים הבוקעין ברה"ר, וקיי"ל כוותיה במחיצות העשויות בידי שמים, אבל

יא

במחיצות העשויות בידי אדם לא קי"ל כרבי יוחנן לדעתם, רז"ק היטב בזה.

ומ"מ אפי' לדעתם דעיקר ההלכתא הוא דמחיצות גרועות אינן גוררות אין הדבר מוכרע ולא בעי בקיעה במחיצות ומש"ה נתקשה בחזו"א רי"ל דהא דאין מחיצה גרועה גודר אינה אלא בבוקעין בתוך המחיצה, מיהו בדעת שאר הראשונים נראה ברור דליתא לחידוש התוס'.

וכבר נתבאר לעיל דזהו יסוד פלוגתא דרמב"ן וריטב"א דפליגי על התוס' וס"ל דעומד באמצע הפילוש לר"י מהני כיון דגדרו במחיצות שאינן נופלות וזהו יסוד רינא דשתי מחיצות מעלייתא לדעתם. והתוס' דפליגי ס"ל דמחיצות גרועות אע"ג דעומדות בדינם וכוחם אינם גודרות רה"ר וכנ"ל, ומש"ה ס"ל נמי דלא בעי בקיעה וכנ"ל. וא"כ למדנו להדיא דפליגי הרמב"ן והריטב"א על התוס', וקי"ל כדעתם לענין מחיצות בידי אדם, דמש"ה ס"ל רבי יוחנן ס"ל כר"י כחרא וכחמים בחדא. (וכן כתב בביאור הפלוגתא בענין אמצע הפילוש הגר"פ בקונטרס ה"ע ס"ה סק"ו)

וזה נראה ג"כ רעת התוס' כ"ב ב' דס"ל דאפי' בפירצה ג"ט קי"ל א"ר ומ"מ (מלבד מה שי"ל דאיירי בגוונא דדמי לבין העמודים ואכמ"ל) ומשמע לכאורה אפי' אי הפירצה לא חשיב רה"ר (ויתבאר לק' דלהרמב"ן אין המחיצות נופלות בכה"ג) רלשיטתיהו אזלו דמחיצה גרועה אינה גודר ואפי' רה"י אינה גודר וכדס"ל בעומר באמצע הפילוש.

אמנם מש"כ הגר"פ בדעת חת"ס וחזו"א אינו נכון כלל והמעין היטב בלשון ח"ס ובחזו"א סי' מ"ג סק"א וסי' מ"ד ס"ק י"א יראה להדיא ראין כוונתם ע"י דינא דא"ר אלא כוונתם דלא חשיב מחיצה כלל ומש"ה אינה גודר אפי' בלא בקיעה ולא חזר החזו"א בסי' מ"ד ממש"כ בסי' מ"ג ודייק לכתוב בסי' מ"ר דלא חשיב מחיצה והוא כעין מסקנת רבריו בסי' מ"ג, דו"ק וכן משמע בשו"ת ח"ס. ומש"כ חזו"א דדין א"ר ומ"מ לענין מחיצות ביד"א הוה חד דינא עם רין דמחיצות ביד"ש דמחיצות ביר"ש היינו לענין גדר רבים ולאפוקי דעת השערי ציון, וכוונת חזו"א דההלכתא דרבים לענין ביטול מחיצות לר"י כראית ליה ולחכמים כראית ליה סתמוהו התוס' והפוסקים כחר דינא, ופשוט.

**אי איכא בקיעה בפירצת המחיצות מיהו מקום הבקיעה
במקום הפירצה לא חייל עלה דין רה"ר אי קי"ל בכה"ג
א"ר ומ"מ למ"ד א"ר ומ"מ**

קי"ל ס' שס"ד דלא אמרינן א"ר ומ"מ (לענין מחיצות גרועות) אלא ברה"ר גמורה וכמ"ש התוס' ו' ב' רשב"א ור"ן נ"ט א', ולא קי"ל כהגה"א

ו' ב' דס"ל דאפי' בכרמלית (שאינו רחב ט"ז ולא בקעי ס"ר) אמרינן א"ר אי מיוחד לרבים עיי"ש, (ובבית אפרים נטה לפרש בדעתו דאף הגה"א איירי אי חשיב הך מקום רה"ר ואכמ"ל). וכן סתם חזו"א סי' י' ס"ק י' וסי' מ"ד ס"ק י"ב.

והא דציון כת"ה לדברי מג"א שנשאר בספק אי בעי ס"ר לענין א"ר אינו ענין להך נידון כלל. וכמו שיתבאר, גם ההנחה שהניח דהוה ספיקא דינא למסקנת מג"א אינה נכונה כלל עיין היטב בלשון מג"א. וכן הבין במסקנת מג"א. יחיד הדורות בהבנת קריצותיו ומיזותיו של מג"א הרב בסי' שס"ג סמ"ב ובקו"א סי' שנ"ח סק"ג דמסקנת מג"א הוא דבעי ס"ר לענין א"ר, ופוק הך ספק לברא דבמקום תנא הרב אינה משנה, וכן הבין חזו"א סי' מ"ד ס"ק י"ב במסקנת מג"א.

ובגוף ספיקת מג"א, הנה מצינו כמה פירושים במג"א, דעת הנוביי (בתשובתו הנדפסת בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב) ודעת הבית שלמה סי' מ"ט. ודעת הגרש"ק בחכמ"ש, דכוונת מג"א לענין מבוי דכמו דקיי"ל דמחיצת עומ"ר ובקעי בה רבים חשיב פירצה במבוי ובעי צו"ה. (ומדרבנן חשיב פתח טפי עיי' צו"ה, ומאוד מאד תמוהים דברי כת"ר לציון הך דינא דפירצת ד"ט לענין א"ר ומ"מ, וכי פליגי חכמים אהך דינא, ועוד הא מהני צו"ה דגרע מעומ"ר לענין א"ר) ה"נ מחיצה ביד"ש מחיצה גרועה הוא ולא עדיף מעומ"ר וחשיב כפירצה (ומש"ה ס"ל להבית שלמה והחכ"ש דליתא להך דינא בראש המבוי בנפרצה פחות מעשר דלא גרע מלחי, ודעת הנוביי דגרע מלחי וגרע מעומ"ר בראש מבוי ואכמ"ל) ואפ"ה חידש מג"א דבעי ס"ר ומש"ה הקשה התו"ש דהא לענין פירצה ד"ט בסי' שס"ה לא בעי ס"ר וגם בחכמ"ש נתקשה בזה, וזהו דעת הביאור הלכה שהעתיק דעת התו"ש, ואירי לענין פירצת מבוי, למעיין בתו"ש עיי"ש. וכל סי' שס"ג איירי ממבוי, ופשוט.

ודעת הרב בקו"א סי' שמ"ה דמג"א אירי לענין חלות שם כרמלית דחייל על מחיצות ביד"ש בגוונא דלא חשיב רה"ר מדאורייתא ואפ"ה חשיב כרמלית מדרבנן מחמת בקיעת רבים וכרמלית לא בעי ס"ר, ומש"ה נסתפק מג"א, ואפ"ה מסיק דבעי ס"ר משום דאיכא מחיצות ולא דמי לרה"ר אלא באיכא ס"ר עיי"ש.

וזהו קושיית החמד משה דלא מצינו דין דא"ר ומ"מ לענין מבוי, דאין הבקיעה על המחיצה המבטל, וליתא להך דינא אלא בבוקיעין בני רה"ר על המחיצה. מיהו להאחרונים הנ"ל מיושב.

מיהו דעת חזו"א מחמת קושית החמ"מ דאיירי ברה"ר גמורה, ואפ"ה מבאר שם בסי' מ"ד דפשיטא דבעי כל תנאי רה"ר וספיקת מג"א הוא דדילמא לא בעי תנאי דס"ר דאין הך דין מהילכתא דנמסרו בתנאי רה"ר אלא הוה פרט מחודש לענין חיובא דילפינן מדג"מ, ומש"ה לענין א"ר י"ל דלא בעי ס"ר, ואפ"ה מסיק מג"א דבעי ס"ר גם לענין א"ר. עכ"פ למדנו דאין הספק נוגע להנידון לפי כל הפירושים במג"א.

ומ"ש כת"ה בשם הבית אפרים דלא בעי תנאי רה"ר לענין א"ר אינו נכון כלל וכתב להדיא בדף מ"ז ובדף מ"ט דמש"ה ס"ל להריטב"א דמבוי המתקצר קי"ל בה א"ר משום דדמי לדין העמודים דחשיב רה"ר.

ומ"ש כת"ה לדברי הבית מאיר דקי"ל א"ר אפי' אי לא חשיב רה"ר. באמת דבריו צע"ג ולא אישתמיט הך דינא לא בראשונים ולא בפוסקים דחצר שאין לה תנאי רה"ר (קצר מט"ז וכו') ויש לה מחיצות דמהני לרה"י דיתבטל מחיצותיה לענין דאורייתא (ויחשב כרמלית) ע"י דין דא"ר, וכבר יסד הבית אפרים בדף מ"ט דאין מקום לומר כן. (וגם המשכנ"י דחשש לדעת הגה"א הנ"ל, לפי הנראה אין הך דינא מדאורייתא) וזהו דעת מג"א והרב וחזו"א, ודבריהם ברורים למעין בראשונים.

והנה אע"ג דדעת הרמב"ן הוא דיסוד ההילכתא דא"ר הוא דהרבים מבטלין כח המחיצה, מ"מ ס"ל דליתא לדין דא"ר ברכמלית אלא ברה"ר, ואע"ג דיש רבים גם ברכמלית, אלא דחשיב כרמלית משום תנאי המקום, (קצר מט"ז וכדו') מ"מ אין מציאות של רבים נמדד בכמות (זכר לדבר למ"ד דלא בעי ס"ר וחשוב רה"ר אי בקעי שלא מבני המבוי עיין שו"ע הרב סי' שס"ד ס"א, ומצינו לפי"ז מבוי דבוקעין בו אלף בני המבוי וחשיב יחידים ולא הוה רה"ר, ומבוי דבקעי פחות אלא דבקעי שלא מבני המבוי וחשיב רה"ר) וכשנמסרה תנאי מקום לרה"ר הנך תנאים עושים היחידים למציאות של רבים דיש כאן שימוש רבים, הא לאו הכי כולוהו יחידים הוי.

ומש"ה נראה דאי מקום הבקיעה לא הוה עלה דין רה"ר לא חשיבי בקיעת רבים, ואע"ג דהרבים של רה"ר בוקעין מחוץ למחיצות ואין המחיצות גודרות, מ"מ הא כבר כתב הרמב"ן דכזה

לר"י אע"ג דאין ב' מחיצות הגודר הבקיעה, מ"מ חשוב גודר הואיל ואין גוף המחיצות נופלות, וה"נ אין גוף המחיצות נופלות ואע"ג דלא הוה רה"י כהתם מ"מ גם ברכמלית אינן נופלות, ולא נופלות המחיצות אלא היכא דהרשות ומקום המחיצה נעשה כחד ע"י הבקיעה דבהכי נתבטל

ענינו של הגידור, דו"ק. וזהו עומק כוונת החמד משה סי' שס"ג בהשיגו על מג"א ואכמ"ל. וכן מורה לשון הרשב"א והר"ן כ"ב א' מחיצות העשויות ברה"ר, וכן משמע קצת לשון הרמב"ן שכתב במלחמות פרוצים במלואם במקום פתחים ברוחב שש עשרה אמה. ואע"ג דיש לדחות דכוונתו דאי אין פרוץ ט"ז אמה איכא בהצדדים ג' מחיצות וליכא שיעור רה"ר. מ"מ מוכח קצת דהרי בגוונא דחד צד פרוץ ט"ז אפי' אי הצד השני פרוץ פחות מט"ז אין כאן אלא ב' מחיצות, אלא מוכח כהנ"ל, רצ"ע.

ופסי ביראות שאני הואיל וחשיבי בקיעת רבים וכמ"ש הראבי"ה סי' שע"ט דמי לבין העמודים, ומצאתי כן במשכנ"י דף קל"ז דס"ל דלמ"ד א"ר ומ"מ רק ברה"ר ולא ברכמלית וס"ל דמבוי המתקצר לפחות מט"ז לא חשיב רה"ר, לא בעי דלתות בגודר במקום הנתקצר, עיי"ש, וכ"כ הגרמ"ד ווייסמאנדל זצ"ל דלא אמרינן א"ר ומ"מ במחיצת פי תקרה הואיל ומקום הבקיעה לא חשיב רה"ר דהוה מקום מקורה עיין בספר תורת חמד דף צ"ד. ובשו"ת בית שלמה הוכיח מכ"ב א' דקאמר דרך הרבים מפסקתן דבעי בקיעה במחיצות ולא סגי בבקיעה בתוך שטח המוקף, וא"כ מוכח גם כן דבעי בקיעה דרשות הרבים במחיצות דו"ק.

וא"כ מחיצות המקיפין שכונתנו הואיל ומקום הבקיעה לא דמי לבין העמודים ולא חייל על המקום שם רה"ר וכמ"ש באריכות א"כ לכו"ע לא א"ר ומ"מ.

וההנחה שהניח הגר"פ שלדעת הרמב"ן דגדר א"ר הוא נפילת מחיצות א"כ וודאי א"ר אפי' ברכמלית הוא תמוה מאוד מצד עצמה ולא מצינו מדאורייתא א"ר ומ"מ אלא ברה"ר וכן יסד לנו הבית אפרים והגה"א בפ"ק ס"ח דפליג וס"ל דא"ר ומ"מ אפי' ברכמלית מוכח להדיא מדבריו דהוא מדרבנן שכתב ה"מ לענין חיובא אבל לענין טלטול לא.

וכן מוכח דעת חזו"א סי' ק"ח דאין ביטול מחיצות אלא ברה"ר ומש"ה פליג על השערי ציון עיי"ש היטב, ולא אישתמיט הך דינא בשום מקום דבמקום המוקף מחיצות וחשיב רה"י לענין לזרוק דתתבטל מה"ת אפי' אי לא חשיב רה"ר, ועוד דהרי נתקשה לפי"ד אמאי לא בעי דלתות ברכמלית ונדחק דהם אמרו והם אמרו. ולדעתי לומר זה צריך להיות ראשון, אלא מוכרח דאינו נכון כלל, וכבר זכינו לבאר הדברים באופן מורוח. גם מה שהקשה מהתוס' דעומד באמצע הפילוש א"ר ומ"מ, לק"מ דהא נתבאר דקיי"ל לענין מחיצות העשויות בידי אדם כהרמב"ן.

בענין אי פירצת עשר הוה פירצה מה"ת

כתבתי דהכרעת הפוסקים דהוי פירצה רק מדרבנן ומש"ה איכא ברה"י מה"ת אע"ג דיש במחיצות פירצה יותר מעשר. והגר"פ הרעיש על זה דהוי פלוגתא דראשונים. והנה לא העתקתי בכלל הראיות מהראשונים לכאן או לכאן. והעתקתי מה שנוגע לדינא. דמכל הפוסקים היחיד שדן בה הוא הפרמ"ג וקבע בפשיטות דהוי דרבנן, עיי' פרמ"ג ריש סי' שס"ג וזה קובע לדינא. גם החו"א והאחיעזר עבדו עובדא הלכה למעשה לפי הך הכרעה וזה קובע לדינא ומן הראוי להעתיק לשון חו"א בתשובות וכתבים סי' ק"ב וז"ל ואין כאן מקום כל כך לדקדק בראיות אלא להתחשב עם המבט הכללי וכמדומה שהגאון המשכנ"י הי' הראשון להסתפק בזה ובאחד ממכתביו הזכיר כן בשם הפרמ"ג דיתר מעשר דרבנן עכ"ל הך. וראוי להוסיף דכן סתם הביה"ל סי' שס"ב סעי' י' אף שהי' לפניו הספר משכנ"י (גם מה שכתב דילמא חשיב רה"ר מדרבנן וסיים דהדברים ידועים להחזו"א והאחיעזר לא הי' ידיעה מדברים אלו, ואין שורש להך ידיעה)

בענין אי גשרים אי דמי לגג הבולט אי גרע

כתבתי באריכות דדמי לגג הבולט. והגר"פ השיג מדברי הריטב"א מ"ד דמוכח דכל השוה לקרקע עולם גרע, עיין חו"א סי' ק"ח סק"ה דדן בדברי הריטב"א ואפ"ה פשיטא לי' דתליא בפלוגתא דרב ושמואל, וכן דעת כל האחרונים, הח"ס בסי' פ"ט, אמרי יושר סי' מ"ב, ולא דן האמרי יושר להחמיר בגשרים אלא לענין דלא חשיב כלמעלה מעשרה, ועוד חזון למועד בביאור הדברים בס"ד. עכ"פ להלכה דעת כל רבותינו שווים בזה ולא מצינו פלוגתא בזה.

גדר פלטיא להרשב"א

כת"ה קובע דרחובות שלנו הואיל ודרין בה ס"ר חשיב פלטיא, וציין לבית אפרים, בגדר פלטיא כתב הבית אפרים מקום שהרבים מתקבצים שם ומתעכבים שמה והרבים משתמשין שם לעשות מקנה וקנין (לשונו ממש מ"ב ב' ומ"ה א') ובגדר סרטיא כתב שם (מ"ד ב') דרך העובר בתוך העיר ועוברים דרך שם (לשונו) ומה שציין להרשב"א עיין רמב"ן ג"ט א' רבים מתקבצין לשום והרבים קבועים ועומדים שם כל היום, ולשון הראב"ה שציין מצוין שם בני אדם עומדים ויושבים בשוק, ולשון הרשב"א שציין מתקבצין שם בני אדם לסחורה לעשות כל צרכיהם וברור דרחובות שלנו הוה גדר סרטיא או מבואות דמהני דלתות ולא חשיב רה"ר מצד שהוא מסור לשימושי העיר וכפלטיא ורק רגל הרבים מצוי שם ולא אישתמיט לא בראשונים ולא באחרונים דעיר שיש בה ס"ר

דלא מהני דלתות והוא טעות מוחלט ואינה ענין לפלטיא, ולדעת כת"ה דמה שמסור לרבים חשיב פלטיא א"כ להראשונים דלא בעי ס"ר כל עיר הוה פלטיא, ולא מהני דלתות לשום עיר.

וכן כתב להדיא האג"מ ח"ד סי' פ"ח דאף דלענין רה"ר דעיר בעי שלשה מיליון ובעי תוך י"ב מיל כדי שיצטרפו ויעשו מציאות אחת של בקיעת ס"ר, מ"מ באיכא פלטיא בעיר הואיל וחידש הרשב"א דגוף השימוש לרבים משוהו רה"ר ולא מהני דלתות דענינו לבטל הבקיעה, מסתבר דסגי לצרף כל הדירים בעיר וסגי בס"ר ומצטרפין אפי' בטפי מ"ב מיל. והך רה"ר לא ילפינן מדג"מ וסברא בעלמא הוא עיי"ש היטב אלא דלהלכה לא חשש לזה דלא מצינו יתרון בפוסקים לפלטיא ודלא כהרשב"א, ולמדנו א. דרק באיכא פלטיא בעיר חשיב רה"ר ע"י שדרין בה ס"ר, הא לאו הכי עיר שיש בה ס"ר לא חשיב רה"ר עד שיהיו ס"ר בוקעין ברחובות ובתוך י"ב מיל. ב. אפי' בפלטיא לא חשש הגאון לזה.

וברור דמש"כ הרשב"א ש"ג פ"א וכן המבואות היינו לענין דין רה"ר, אבל לענין דלתות וודאי דמהני דלתות למבואות. וזהו שחילק שם דין רה"ר לבי' א' פלטיא אפי' בדלתות נעולות. ב' מבואות דווקא באין נעולות, עיי"ש ברשב"א ואין מקום לספק בזה. תדע דאי לא כן לא מהני דלתות להרשב"א דהא הרשב"א בעבוה"ק לא הזכיר כלל התנאי דס"ר, ומש"כ "וכן" כוונתו דחשיב רה"ר וקאי לפרש הרישא איזהו רה"ר.

היוצא מכל הג"ל

(א) קיי"ל במחיצות גמורות העשויות בידי אדם לא א"ר ומ"מ. ודברי הרב והח"ס המה דברי הלכה וכתבו דבריהם הקדושים החיים וקיימים לכל המקומות עד סוף כל הדורות. והביאור הלכה כתב דכן המנהג. וההנחה דהפוסקים דפסקו כרש"י דבעי ס"ר פסקו דא"ר ומ"מ אינה נכונה, דהמג"א בסי' שמ"ה פסק כרש"י ובסי' שס"ג סק"ל ומ' פסק דלא א"ר ומ"מ כן כתב הבית אפרים, ובמשכנ"י הודה דזה דעת מג"א. והרב פסק בסי' שמ"ה ס"א כרש"י ובאותו סעיף פסק דלא א"ר ומ"מ לענין פסי ביראות וכן סתם בסי' שס"ג סמ"ב ומ"ד ובקו"א סי' שמ"ה. והבית אפרים מסיים תשובתו להלכה דרה"ר שאין בהם ס"ר מהני צו"ה, וברה"ר שיש בהם ס"ר מהני צו"ה אי איכא מחיצות.

(ב) למאי דקיי"ל לא א"ר ומ"מ סגי בג' מחיצות אף לפי"ד הבית אפרים והאבן העזר והאבני נזר.

(ג) אף אי קיי"ל א"ר ומ"מ. מ"מ בעי תנאי רה"ר כ"כ הרב ב' מקומות וכ"כ החזו"א סי' ק"ח דזה סתימת כל הפוסקים, וכ"כ הבית אפרים (ודברי

ביאור הלכה אינו ענין לכאן ואיירי לענין פירצת מבואות, ומזה איירי התו"ש) ומש"ה בעי דגם הפירצה תיהוי עלה דין רה"ר וכמו שהוכחנו לעיל.

ד) מה דבקעי הרבים מחוץ למקום הגדור אינו מפיל כל המחיצה כמבואר להדיא במלחמות ואין בדינו להוציא רמזים מהריטב"א נגד דינים מפורשים ברמב"ן. (וברור אלו ידע כת"ה מהנך דינים מפורשים ברמב"ן לא היה מוציא רמזים מהריטב"א) וזכינו לבאר באר היטב דברי הריטב"א.

ה) רחובותינו אינה פלטיא (ולא אישתמיט לחד דלא מהני דלתות לשום עיר למ"ד דלא בעי ס"ר וכי אפשר לפלוג על גמ' וצע"ג) וחשיב רה"י אפי' להרשב"א

ו) קי"ל דפירצה יותר מעשר הוה פירצה רק מדרבנן.

סיימתי בעזרת השם יתברך ערב שבת קודש לסי' ועשו לי מקדש, שנת תש"ס לפ"ק, ואין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, והוא רשות יחידו של עולם, הגודר שכונתו לרשות היחיד במחיצות גמורות ושלימות פסקי רבותינו שמפיהם אנו חיים.

יצחק צבי סופר